

פרשת ויגש תשפ"ד
מלכות יהודה

בראשית פרק מד

(א) וַיֵּצֵא אֶת אֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ לֵאמֹר מִלֵּא אֶת אֲמֵתַחַת הָאֲנָשִׁים אֶכֶל כְּאֲשֶׁר יוֹכְלוּן שְׂאֵת וְשִׁים כֶּסֶף אִישׁ בְּפִי אֲמֵתַחַתוֹ :
(ב) וְאֵת גְּבִיעֵי גְבִיעַ הַכֶּסֶף תִּשְׂשִׂים בְּפִי אֲמֵתַחַת הַקֶּטָן וְאֵת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כְּדַבַּר יוֹסֵף אֲשֶׁר דָּבַר : (ג) הַבֶּקֶר אֹרֹךְ וְהָאֲנָשִׁים שְׁלַחוּ הַמָּה וְחַמְרֵיהֶם : (ד) הֵם יֵצְאוּ אֶת הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיּוֹסֵף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ קוּם רְדֹף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׁגֵּתֶם וְאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם לְמָה שְׁלַמְתֶּם רְעָה תַּחַת טוֹבָה : (ה) הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר לַשֵּׁתָה אֲדֹנָי בּוֹ וְהוּא נָחַשׁ יָנַחַשׁ בּוֹ הִרְעַלְתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם : (ו) וַיִּשְׁגֹּם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה :
(ז) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְמָה יְדַבֵּר אֲדֹנָי כְּדַבָּרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת כְּדַבַּר הַזֶּה : (ח) הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצְאֵנוּ בְּפִי אֲמֵתַחַתֵּינוּ הִשִּׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ מֵאֲרָץ כְּנָעַן וְאֵיךְ נִגְנַב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אֹו זָהָב : (ט) אֲשֶׁר יִמְצָא אִתּוֹ מֵעַבְדֶּיךָ וְמֵת וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לְאֲדֹנָי לְעַבְדִּים : (י) וַיֹּאמְרוּ גַם עֲתָה כְּדַבְרֶיכֶם כִּן הוּא אֲשֶׁר לִמְצָא אִתּוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם : (יא) וַיִּמְהָרוּ וַיּוֹרְדוּ אִישׁ אֶת אֲמֵתַחַתוֹ אֲרָצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמֵתַחַתוֹ :
(יב) וַיִּחַפְּשׂ בְּגֹדֹל הַחֵל וּבִקְטָן כֶּלֶה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאֲמֵתַחַת בְּנִימָן : (יג) וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֵתָם וַיַּעֲמִסוּ אִישׁ עַל חֲמָרוֹ וַיִּשְׁבוּ הָעִירָה : (יד) וַיָּבֵא יְהוָה וְאָחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדֵנוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי אֲרָצָה : (טו) וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי נָחַשׁ יָנַחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי : (טז) וַיֹּאמְרוּ יְהוָה מַה נֹּאמַר לְאֲדֹנָי מִה נְדַבֵּר וּמָה נִצְטַדֵּק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת עוֹן עַבְדֶּיךָ הִנְנוּ עַבְדִּים לְאֲדֹנָי גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ : (יז) וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשִׁלּוֹם אֶל אֲבִיכֶם : פ פרשת ויגש (יח) וַיִּגַּשׂ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדַבֵּר נָא עַבְדֶּיךָ דְּבַר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אַפֶּיךָ בְּעַבְדֶּיךָ כִּי כְמוֹד כְּפָרְעָה : (יט) אֲדֹנָי שְׂאֵל אֶת עַבְדֶּיךָ לֵאמֹר הֲיִשׁ לָכֶם אֵב אוֹ אֶח : (כ) וַנֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וַיִּלְד זָקִינִים קֶטָן וְאָחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבָדוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָבוֹ : (כא) וַתֹּאמֶר אֵל עַבְדֶּיךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה יַעֲנֵי עָלָיו : (כב) וַנֹּאמֶר אֵל אֲדֹנָי לֹא יוֹכֵל הַנְּעַר לְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְעֹזֵב אֶת אָבִיו וְמֵת : (כג) וַתֹּאמֶר אֵל עַבְדֶּיךָ אִם לֹא יֵרֵד אַחֲיֶיכֶם הַקֶּטָן אֲתִיכֶם לֹא תִסְפְּנוּ לְרָאוֹת פָּנָי : (כד) וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֵל עַבְדֶּיךָ אָבִי וַיְנַדֵּךְ לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי : (כה) וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שִׁבְרוֹ לָנוּ מַעַט אֶכֶל : (כו) וַנֹּאמֶר לֹא נוֹכַל לְרַדֵּת אִם יֵשׁ אַחֲיֵינוּ הַקֶּטָן אֲתָנוּ וַיִּרְדְּנוּ כִּי לֹא נוֹכַל לְרָאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאַחֲיֵינוּ הַקֶּטָן אֵינְנוּ אֲתָנוּ : (כז) וַיֹּאמֶר עַבְדֶּיךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יָדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יִלְדָה לִי אֲשֶׁתַּי : (כח) וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֵתַי וְאִמְרֵי טָרֵף טָרֵף וְלֹא רָאִיתִיו עַד הַנָּה : (כט) וּלְקַחְתֶּם גַּם אֶת זֶה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אֶסוּן וְהוֹרְדְתֶם אֶת שִׁבְתֵּי בְרַעְיָה שְׂאֵלָה : (ל) וְעֲתָה כְּבֹאֵי אֵל עַבְדֶּיךָ אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתָנוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ : (לא) וְהִיָּה כְּרָאוֹתוֹ כִּי אֵין הַנְּעַר וְמֵת וְהוֹרִידוּ עַבְדֶּיךָ אֶת שִׁבְתֵּי עַבְדֶּיךָ אָבִינוּ בְּיָגוֹן שְׂאֵלָה : (לב) כִּי עַבְדֶּיךָ עָרַב אֶת הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר אִם לֹא אָבִיאֵנוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים : (לג) וְעֲתָה יֵשֵׁב נָא עַבְדֶּיךָ תַּחַת הַנְּעַר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהַנְּעַר יַעַל עִם אָחִיו : (לד) כִּי אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתַי כִּן אֲרָאָה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת אָבִי :

רש"י
(ב) **גביעי** - כוס ארוך, וקורין לו מדירני"א בלע"ז [כוס הדורה מעץ]: (ז) **חלילה לעבדיך** - חולין הוא לנו, לשון גנאי. ותרגום חס לעבדיך, חס מאת הקדוש ברוך הוא יהי עלינו מעשות זאת והרבה חס ושלום יש בתלמוד בלשון הזה: (ח) **הן כסף אשר מצאנו** - זה אחד מעשרה קל וחומר האמורים בתורה. וכולן מנויין בבראשית רבה (צב ז): (י) **גם עתה כדבריכם** - אף זו מן הדין, אמת כדבריכם כן הוא שכולכם חייבים בדבר, עשרה שנמצאת גניבה ביד אחד מהם כולם נתפשים, אבל אני אעשה לכם לפני משורת הדין, אשר ימצא אתו יהיה לי עבד: (יב) **בגדול החל** - שלא ירגישו בו שהיה יודע היכן הוא: (יג) **ויעמס איש על חמורו** - בעלי זרוע היו ולא הוצרכו לסייע זה את זה לטעון: **וישבו העירה** - מטרפולין היתה והוא אומר העירה, עיר כל שהיא, אלא שלא היתה חשובה בעיניהם אלא כעיר בינונית של עשרה בני אדם לענין המלחמה: (יד) **עודנו שם** - שהיה ממתין להם: (טו) **הלא ידעתם כי נחש ינחש וגו'** - הלא ידעתם כי איש חשוב כמוני יודע לנחש ולדעת מדעת ומסברא ובינה כי אתם גנבתם הגביע: (טז) **האלהים מצא** - יודעים אנו שלא סרחנו, אבל מאת הקדוש ברוך הוא נהיתה להביא לנו זאת. מצא בעל חוב מקום לגבות שטר חובו: **ומה נצטדק** - לשון צדק, וכן כל תיבה שתחלת יסודה צד"י והיא באה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל נותן טי"ת במקום תי"ו, ואינה נתנת לפני אות ראשונה של יסוד התיבה אלא באמצע אותיות העקר, כגון נצטדק מגזרת צדק, (דניאל ד ל) ויצטבע מגזרת צבע, (יהושע ט ד) ויצטירו מגזרת (משלי יג יז) ציר אמונים, (יהושע ט יב) הצטיידנו מגזרת (לעיל מב כה) צדה לדרך. ותיבה שתחלתה סמ"ך או שיי"ן כשהיא מתפעלת התי"ו מפרדת את אותיות העקר, כגון (קהלת יב ה) ויסתבל החגב, מגזרת סבל, (דניאל ז ח) מסתכל הוית בקרניא, (מיכה ו טז) וישתמר חקות עמרי, מגזרת שמר, (ישעיה נט טו) וסר מרע משתולל, מגזרת (איוב יב יז) מוליך יועצים שולל, (שמות ט יז) מסתולל בעמי, מגזרת (ירמיה יח טו) דרך לא סלולה: (יח) **ויגש אליו וגו'**.
דבר באזני אדני - יכנסו דברי באזניך: **ואל יחר אפך** - מכאן אתה למד שדבר אליו קשות: **כי כמוך כפרעה** - חשוב אתה בעיני כמלך זה פשוטו. ומדרשו, סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דבר אחר מה פרעה גוזר ואינו מקיים, מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינד עליו. דבר אחר כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך: (יט) **אדני שאל את עבדיו** - מתחלה בעלילה באת עלינו, למה היה לך לשאול כל אלה, בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש, ואף על פי כן ונאמר אל אדוני, לא כחדנו ממך דבר: (כ) **ואחיו מת** - מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו. אמר אם אומר לו שהוא קיים, יאמר הביאוהו אצלי: **לבדו לאמו** - מאותו האם אין לו עוד אח: (כב) **ועזב את אביו ומת** - אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו מתה בדרך: (כט) **וקרהו אסון** - שהשטן מקטרג בשעת הסכנה: **והורדתם את שיבתי וגו'** - עכשיו כשהוא אצלי אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו, ואם ימות זה דומה עלי ששלשתן מתו ביום אחד: (לא) **והיה כראותו כי אין הנער ומת** - אביו מצרתו: (לב) **כי עבדך ערב את הנער** - ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ, אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות: (לג) **ישב נא עבדך וגו'** - לכל דבר אני מעולה ממנו, לגבורה, ולמלחמה, ולשמש:

ימות זה דומה עלי ששלשתן מתו ביום אחד: (לא) **והיה כראותו כי אין הנער ומת** - אביו מצרתו: (לב) **כי עבדך ערב את הנער** - ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ, אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות: (לג) **ישב נא עבדך וגו'** - לכל דבר אני מעולה ממנו, לגבורה, ולמלחמה, ולשמש:

מדרש תנחומא פרשת וישב

[ז] ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו [וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום], שהיה בא ושואל בשלומם ולא היו משיבים אותו, למה שהיה כך מנהגו שהיה שואל בשלומם, יש לך אדם עד שלא נכנס לשררה [הוא שואל בשלום בני אדם, אבל משנכנס לשררה] רוחו גסה עליו ואינו משגיח לשאול לשלום בני העיר, אבל יוסף לא היה כן, אף על פי שנכנס לשררה הוא היה מנהגו לשאול בשלום אחיו, שנאמר וישאל להם לשלום (בראשית מג כז), אי"ל הקדוש ברוך הוא יוסף אתה היית מתחיל לשאול בשלום אחיך בעולם הזה, והם היו שונאים אותך, אבל לעולם הבא אני מרצה אתכם ומעביר שנהא מביניכם ומושיב אתכם בשלום ועושה שלום ביניכם, וכך אמר דוד, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד (תהלים קלג א).

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.